

GAZETA TRANSILVANIEI

ZIAR POLITIC NAȚIONAL.

REDAȚIA
ȘI ADMINISTRAȚIA
Târgul Inului Nr. 30

INSERATELE
se primesc la administra-
ție. Prețul după tarif
și învală.

Manuscrisele nu se în-
napoiesc.

ABONAMENTUL

Pe un an . . . 24 lei
Pe o jum. de an 12
Pe trei luni . . . 6
Pentru România și
străinătate:
Pe un an . . . 40 lei
Pe o jum. de an 20

TELEFON Nr. 236.

Lupul își schimbă părul, dar năravul — nu.

În capitala vestitei noastre țări, bine cunoscutul conte Andrásy a deslășurat steagul noului său partid, numit constituțional regnicolar. Dela 1867 până azi găsim același partid la cârma țării. O nuanșă independentistă ne-ar prezenta cabinetul coaliției, ajuns la putere prin contravențiune.

După greutatea vremilor și a împrejurărilor, cunoscuții conducători ai politicii noastre de stat, de câte ori au fost declarați de falși din partea supremului factor de stat, au aflat de bine să schimbe firma partidului. Simțeau lipsa ca față de coroană să se prezinte primenii, iar lumii naive, atulă de amăgiri și promisiuni neîmplinite, să-i sugereze ideea unui viitor mai bun, în care i se vor realiza justește așteptări. Deci numirile de partid liberal, al dreptății, dreptății și egalității, al muncii și cel de azi — constituțional-regnicolar și câte vor mai fi, vizează o singură țintă: desfacerea în sus și în jos a proastei marfe vechi sub vignete noi oligarhe și ca mare reclamă aristocratică pentru a-și întemeia dominațiunea asupra țării, a exploata milioanele de locuitori, a se instăpâni asupra binelui lor moral și material. Această țintă o mărturisesc de altfel însuși negrul conte afirmând că scopul noului său partid este să răstoarne actualul cabinet și să-l ia locul. Și această hotărâre a sa și a elicei oligarhe în fruntea căreia se află și-o bazează pe numeroase motive.

„În nici un stat din Europa apuseană, — zice Andrásy în rechizitoriul său contra lui Tisza — guvernele nu și-au însușit atâta putere ca în Ungaria, unde ele atât de mult pot strica contrariilor lor, atât de mult pot folosi aderenților și atât de multe își pot permite și pot abiza de putere.”

E adevărat că guvernele maghiare și-au mărit puterea, mai ales sub pretextul pericolului ce

l'am constitui noi, naționalitățile, rasei maghiare. Cu acest fictiv pericol spărlind poporul maghiar, guvernele au stors totdeauna încrederea iguorantei lor societăți și și-au câștigat nouă atribute de drept. A fost și este de ajuns ca un guvern să se prezinte de dușman al naționalităților, pentru ca dintru început să fie preamărit, iar fii rasei arpadiane și ovreimea iacuscită cu ea să fie mulțumiți. Incolo nimeni nu se mai interesa a ști și a controla, spre ce scopuri întrebunțează guvernele banii adunați din dările grele? Ce măsuri să iau pentru scutirea ținuturilor amenințate an de an de ezundarea flaviilor, pentru înlesnirea traiului sârmanilor plugari, pentru sporirea numărului medicilor, pentru înființarea de orfelinate și ospicii pe seama neputincioșilor, pentru introducerea dării progresive după venit și în fine, trecând peste alte multe, case face pentru dreptul de asociere și liberă intrunire în senzul accepțiunii celei mai democratice.

Nețarmurita putere a guvernelor maghiare a produs panamalele pe toate terenele vieții de stat; a alimentat corupțiunea indivizilor și ale grupărilor sociale, gata totdeauna de serviciu, pentru bogate recompense; a infectat isvoarele științei strecurând în ele subiectivismul și neadverbul. Această putere a dat produselor literaturii maghiare o direcțiune falsă îndrumând-o spre frivolitate și afaceri banale. Ea a cumpărat pe un Moldovan Gergely, Seghescu, Burdea și din fericire abia încă unul-doi, ca ei să murdărească tot ce avem mai sfânt.

Camilafcele prelaților noștri pentru câte un ajutor, strângere prietenească de mână sau sprijin promis de a urca o treaptă ierarhică le vedem, spre scârba și revolta neamului nostru, așternute la picioarele vremelniceilor detenitori ai acestei puteri.

Dar cum-sunt figurile, cari reprezintă aceasta putere în comitatele locuite de naționalități?

Nu le vom caracteriza noi, ci ne mărginim la cele ce a constatat corespondentul ziarului „Pesti

Napló”, care, din prilejul venirii fostului prim-ministru Lukács între alegătorii săi, petrecând două zile în Aiud, scria la foiletonul ziarului, că pe lângă o intoleranță și spirit de dominațiune, reprezentanții guvernului din Aiud nu cunosc altă ocupațiune decât petrecere și beutură dimineața, aceeași la amiază și tot aceeași seara și întreaga noapte. În aceasta li-se rezumează toată activitatea.

Și pentru apărarea abuzurilor și volnicilor, guvernele și-au format și susțin din banii țării o anumită presă, care numai prin condei se deosebește de chemarea unor indivizi, cari operează cu browniguri și pumnale.

Și ca o ironie a sorții aceasta tiranie a puterii, ce noi naționalitățile o suferim de veacuri, cabinetul Tisza a aplicat-o și contra opoziției, scoțându-o din parlament, schimbând regulamentul parlamentar și votând cu ceata de mame-luci medievale legi menite a nimici și restul de libertate cetățenească și orice tendință spre progres.

Tirania guvernelor o simte astăzi și Andrásy, dar nu din punctul de vedere al interesului totalității cetățenilor, ci din cel al îngusteii ideii de dominațiune de clasă.

Spre îngrădirea intereselor acestuia și-a croit largul său program, în care abia atinge cea mai arzătoare chestiune — a naționalităților oprimite. Ne pune în vedere îngrijirea ce o va purta ca drepturile noastre și libertatea cultului să fie respectate, ca organele administrative și autonome de stat să țină cont de interesele noastre. Și în schimbul acestor vorbe goale, ne pune condiția: să fim credincioși patriei și regelui, să ne alipim de națiunea politică maghiară. Să nu fim oare încântați de acest genial mod de soluțiune a chestiei noastre naționale?

Din modul cum autorul votului plural caută să tranșeze chestia naționalităților se vede apriori, că nu atentatele comise de Tisza contra constituției maghiare, nu saparea relelor ce bântuie aceasta

țară, îl zoresc pe negrul conte să nizuiască a lua frânele guvernării, ci farmecul acestei nețarmurite puteri, după care ahtiează oligarhimea feudală și dela care gentry-i scăpătați își așteaptă pâinea.

În întreg programul contelui nu se vede un singur luminii de tendință democratică. Pentru ce ar și avea loc acolo, când la masă între paharele de șampanie Andrásy a dat dovezi de spiritul său democratic zicând: „M'am născut aristocrat. Nu mi-e rușine. Sângele și clasa căreia aparțin nu le voi nega. M'am născut aristocrat, sunt și cred că clasa istorică mai are încă misiune în această țară. Dar când accentuez aceasta, fără a căuta gloria după democrație susțin, că Ungaria numai pe bază democratică se poate feri.”

Este vr'un naiv care să creadă cuvintelor celui mai încarnat reprezentant al feudalizmului medieval?!

Proverbul — lupul își schimbă părul, dar năravul — nu se potrivește esact atât față de contele Andrásy cât și față de întreaga elica guvernantă. Ei își vor urma calea cunoscută, iar noi, de ne-am însoți și cu iadul trebuie să le-o infundăm. Până atunci pace și bine în această țară nu va fi!

Tisza face iarăși pace.
După ziarul „Die Zeit” urmează acum ziarul „Neues Wiener Tageblatt”, care surprinde lumea cu știrea despre năzuințele lui Tisza pentru a împăca pe Români și pe Croați cu Ungurii. Ca curiozitate citim din articolul ziarului vienez următoarele fraze:

„Chestia românească a fost o grijă principală a contelui Tisza încă înainte de a fi devenit cărmuitorul statului maghiar. Deja la constituțiunea partidului muncii contele Tisza a dat parola, că cu naționalitățile trebuie încheiat un compromis. Un astfel de compromis, spunea el, cere multe jertfe, însă merită și jertfele aduse. Pentru asta contele Tisza a fost atacat din toate părțile, dar el nu se sinchisea de asta.

Acum, după terminarea războiului balcanic, trebuie pus un dublu preț pe faptul, că interesele maghiarilor să fie

puse în armonie cu interesele românilor din Ungaria.

Maghiarii se arată foarte dispuși, nu numai de a preveni dorințele românilor, ci și de a repara greșelile trecutului. Românii vor avea prilejul de a se convinge, că aceasta nu este o frază goală, și dacă ei vor arăta puțină bunăvoință, atunci nimic deosebit nu se va pune în calea înțelegerii. Se poate ca aceasta să se întâmple chiar în luna Octomvrie etc. etc.

Cât de „foarte dispuși” se arată Maghiarii pentru împlinirea dorințelor Românilor ne dovedește între altele și seria de procese intentate ziarelor române. Ar fi de dorit ca ziarele vieneze să ne mai slăbească cu astfel de vești lipsite de ori-ce bază.

Reforma curții cu jurați.

Ministrul de justiție Balogh a declarat, că voește să reformeze instituția Curții cu jurați. Lucrările pentru reformă se fac acum în ministerul de justiție. Se zice, că între altele Balogh voește să caseze *rezumatul prezidențial*, ce se face acum, și jurații n'au să-și mai aleagă prezident dintre ei, ci prezident, sub conducerea căruia vor aduce verdictul, va fi prezidentul pertractării.

Adecă din rău cum e acum, Balogh îndreaptă lucrurile spre mai rău. Adevărat: meșter strică.

Portul postal de scrisori unitar.

La congresul de pace din Haga s'a luat o decisiune, în sensul căreia s'a stabilit un port postal unitar pentru scrisori. Portul postal va fi de 10 bani, egal pentru toate țările europene.

Din Londra se anunță acum, că *camerele britice de comerț au aderat la portul postal unitar internațional*. Pentru primirea acestei hotărâri în celelalte state ale Europei se fac mai departe demersurile internaționale necesare.

Suntem curioși, ce va face țara noastră retrogradă cu portul postal pentru România, pe care l-a urcat, ca și prin aceasta să îngreuneze comunicația Românilor de aici cu frații lor din România?

Din România nouă.

Coasta de argint și Fenicienii

Trecând de capul Callacra, țărutul Mării Negre, unde se deslășor Cavarua, Raleic, Ekrene, apare luminat de soare, iar pereții albi — marne calcaroase — al acestui țărut strălucesc ca o ramă de argint.

De aci i s'a dat acestul țărut numele de *Coasta de argint*.

Acest nume să nu credeți că este de azi, de ieri. Nul El este cunoscut de sute de ani, am putea zice chiar de mil de ani.

Omer, marele poet grec, autorul *Iliadei* și al *Odisseei*, cunoaște aceste locuri cu numele de *Țara de Argint*.

Cine au fost acei cari au botezat aceste locuri cu numele frumos de *Coasta de argint*?

Mai toate notițele ce aflăm în literatura greacă până la părintele istoriei, Erodott, despre părțile Pontului — ne spune istoricul nostru Tocilescu — se raportează la timpuri întinse, când, în seminiile de căt cele alene, plantând seminii la țărmuturile Mării Negre și ale râurilor mari dimprejurul ei, semănau cultura și religia asiatică pe un pământ locuit de riste populațiuni barbare și ferece.

Fenicienii sau cum li numește *neguțătorii Finikei*, ei ce trec marea prin apă mătă (cap. 23 v. 2)

și *neguțătorii ei măriti boerii pământului* (cap. 23 v. 8) adică principii măriti și ai pământului, cum li numește și Erodott *Domnii din neamurile măriti* (cap. 26 v. 16), au brăzdat din vremile vechi valurile neprimitorului Pontos (*avinos*, numit la început de greci) întemeind aci înainte de grecii Milesianii colonii tot atât de numeroase ca în celelalte țări comerciale unde se așezară.

Colonizațiunea feniciană este cea mai veche pe care o cunoaștem, alta înainte de dânsa nu știm. Ea se ridică până la 1700 de ani în. d. Hr.

Pe vremea aceea Egiptul, care n'avea altă marină decât pe a lor, a fost cel mai mare târg de negoț al fenicienilor.

Ei desvoltară atunci negoțul lor și se întinsă pe țărmuturile tuturor mărilor pe atunci cunoscute. Vestita cetate Sidon era în fruntea acestei mișcări.

Sidonienii întemeiară așezăminte comerciale pe toate locurile de căpetenie cercetate de dânsii și făcură legături de negoț cu aceste locuri.

În aceste așezăminte Fenicienii se statorniciră așteptând întoarcerea corăbiilor semenilor lor ce descăreau produsele lor și încăreau pe cele din țările unde aveau așezăminte.

Multe din aceste așezăminte de negoț ajunseră cu vremea adevărate colonii. Pe țărmuturile Mediteranei, începând din Siria, Cipru, Arhipelag până în Cartagina, Malta, Sicilia, Mar-

silia, Algeria și Gibraltar și pe țărmuturile Mării Negre până în Tiras din Crâmă de azi ei întemeiară așezăminte comerciale cari au dăinuit până când Tirul ajunsse stăpân în locul Sidonului.

Atunci aceste colonii neputând ține piept greilor căci *corăbiile Kalhidonului le pieri țării lor* (Isaia c. 23 v. 14) fenicienii ne lăud oamneni războinic, ele trecură în mâna elenilor.

Este adevărat că despre așezămintele neguțătoresci feniciene pe Marea Neagră ne cam lipsesc date precise ale scriitorilor vechime. Amian Marcellin, scriitor latin, ne spune însă că orașul Tiras dela gura Dunăstului este colonia feniciană *civitas Tyros, colonia Phoenicum, quam praestringit fluvius Tyrus*.

Coloniiștii greci în mai puțin de un veac după ce Schiții ocupară locurile dela Marea Neagră, iau în stăpânire mai mult de o sută țăruri coloniale la Pont.

Ar fi fost cu neputință ca într-o vreme așa de scurtă — spune iarăși Tocilescu — Milesianii să întemeieze în diferite locuri atâtea colonii, și acestea să se bucore de o stare atât de înfloritoare, dacă ei n'ar fi găsit aci temăliile vechilor așezăminte feniciene, și o populație mai cultă decât erau popoarele primitive din vecinătate.

Explorațiunile și povestirea țărilor

călătorite de Fenicienii n'a ajuns până la noi.

Un scriitor german anume Movers în scrierea sa *Die Phoenizien* a strâns puținele indicațiuni ce avem despre prezența Fenicianilor la Marea Neagră înainte de coloniiștii Milesiani.

Nu mai câteva noțiuni vagi ce întâmpinăm în primele tradițiuni geografice ale grecilor se datorează contactului direct cu dânsii. Așa, navigațiunea Argonautilor (veacul al XIII în. d. Hr.) arată oarecari elemente curat feniciene, cum de pildă, ficițiunea transparentă a lănei de aur, prin care se înțelege bogăția țărilor aurifere din jurul Fasului și despre care grecii nu puteau avea atunci știința decât prin Sidoniani.

Fenicienii sunt semii adică frați buni cu evreii. Același neam, același semniție. În coloniile lor stăpâneau numai caracterul neguțătoresc. Preocuparea să ducă o parte din neamul lor pe un pământ străin și de a statornicii dincolo de mări un grup nou de oameni din seminiția lor care să atârne de Fenicia nu le era în gândul lor. Nu aveau această preocupare, cum nu o aveau nici evreii. Singura lor preocupare era negoțul.

Fenicienii sunt deci întemeietorii marelui comerț maritim. Marea Neagră, din puținele amănunte ce le avem în această privință, a fost brăzdată în lung și în lat de dânsii. De aci luau bogății mari metalice: aur, plumb și argint precum și robi.

Aceste metale erau duse în cetățile lor, unde erau întrebunțate la felurite lucrări de meșteșug. Ei își umpleau țărul lor, ne spune proorocul Ezechiel (în cap. 27 v. 10) cu *argint, aur, aramă, fier, costilor și plumb*. Meșteșugul metalurilor la Fenicienii era unul din cele mai de căpetenie. Pe lângă acest meșteșug Fenicienii erau vestiți și pentru vopsirea țesăturilor și a hainelor. Aduceau Domnitorilor barbari dela Marea Neagră liliacii de vison roșu, mohorât sau liliaciu.

Uitați-vă puțin la acei neguțători cu fața aramie, bădând în roșu, ce umblă prin ulițele Bucureștilor, învestimântați cu lungi halaturi, negre, albastre sau roșii, purtând în coșuri mici și pe mâini felurite mărfuri ce strălucesc la soare ca într-o zi de sărbătoare și, pe cari noi românii îi credem de oțărșie arăpească!

Știți cine sunt ei?

Ei sunt urmași ai celui popor care a brăzdat Marea Neagră, în lung și în lat acum 4000 de ani. Ei sunt *neguțătorii Finikei sau ai Kalhid-niei*.

Nimic nou sub soare zice *Eclesiasticul*. Azi Algerienii, cari sunt coloni feniciene, vin cu mărfuri în orașele noastre așa cum strămoșii lor Finiki, acum 4000 de ani, cercetau cetățile noastre de pe țărutul Mării Negre și aduceau mărfuri și vestimente de alaiu Domnitorilor din aceste locuri.

»Minerva»

D. Caselli.

In loc de latină — geografie. »Reuniunea geografică maghiară» și-a ținut adunarea generală în Arad. La adunare s'a făcut un comunicat de mare importanță, care stă în legătură cu reforma școalelor medii. Secretarul Reuniunii geografice, Teleki Pál, a fost însărcinat din partea ministrului de culte Iankovich să declare, că în reforma școalelor medii, ce e în pregătire, o parte din orele pentru limba latină vor fi cedate pentru geografie, geografia se va profunde și în clasele superioare și că, noul plan de instrucție va intra în vigoare cu începutul anului 1914.

Chestiunea croată. Tisza și fostul ban al Croației baronul Rauch au avut luni o întrevedere, care a durat o oră.

Rauch a declarat unui ziaris următoarele asupra întrevederii:

Cu primministrul am vorbit despre chestiunea croată și mi-am spus păreri personale, cum s'ar putea restitui raporturile normale în Croația. Părerea mea a fost și este, că restabilirea ordinii depinde de la aceea, întrucât se valorizează direcția croată — care e patriotică — sau direcția centrifugală, prin care s'a proclamat unitatea poporului croat și sârb.

Berchtold la moștenitorul de tron. Duminecă a fost primit în audiență contele Berchtold la moștenitorul de tron în Eckartsau. Acesta este al doilea caz, ca Berchtold a fost primit în interval scurt la moștenitorul și în cercurile politice audienței de Duminecă îi se atribuie o importanță politică deosebită.

In amintirea lui Vlaicu.

Ideia ridicării unui monument regretatului nostru Aurel Vlaicu a devenit în câteva zile atât de populară, încât fără să se mai aștepte avizul unui comitet central, s-au pornit spontan colecte în numeroase comune și orașe.

Cu poșta de astăzi am primit dela d-na Marietta Olariu din Deva, suma de 10 cor. iar d-l Dr. Sextil Pușcariu a depus la administrația ziarului nostru 20 cor. cu destinația pentru monumentul proiectat. Tot prin poșta am primit zilele acestea dela diferiți frunțași de-ai noștri de pe sate întrebări: dacă pot să inițieze o colectă pentru un monument lui Aurel Vlaicu, fără a mai aștepta avizul comitetului central al „Asociațiunii”?

Tuturor acestora le răspundem, să pornească în comunele lor îndată colecta, iar rezultatul colectelor să-l trimită fie institutului „Victoria” la Arad, designat de ziarul „Românul”, fie la adresa ziarului nostru. Îndată ce ne vor sosi banii și numele contribuitorilor, le vom publica numele, iar banii îi vom administra comitetului central, ce se va constitui.

In capela românească de aici — ni se scrie din Budapesta — s-a oficiat Duminecă un parastas pentru odihna de veci a lui Aurel Vlaicu. A servit Preacuviosia Sa Protosinelul Bogoievici, răspunsurile au fost date de un cor improvisat. Capela era plină de lume, mai ales studenți, cari s-au adunat să se roage pentru acela, pe care l-au admirat și pe care înainte cu doi ani au avut fericirea să-l aibă în mijlocul lor. Ochii celor prezenți s-au umezit, când a răsunat... »Încă ne mai rugăm pentru odihna răposatului robului Tău »Aurel!...

După parastas s'a inițiat și o colecție pentru ridicarea unui monument »Șoimului Ardelean» — N.

Din Deva ni se scrie: Duminecă în 21 Septembrie s'a ținut în biserică din Deva parastas solemn pentru odihna sufletului marelui nostru Aurel Vlaicu, servind patru preoți și asistând întreaga societate românească cu poporul nostru împreună. Pe biserică s-a arborat steag negru și s-au tras clopotele aproape un ceas.

Două dragălașe d-șoare Lucia Hossu și Alexandrina Moldovan au inițiat o colecție pentru monumentul marelui nostru adunând o sumă de 270 cor., care s'a și trimis la institutul de credit și economii »Victoria» în Arad. — Cor.

Tot Duminecă trecută s'a servit un parastas pentru odihna sufletului lui Aurel Vlaicu și în comuna Răcășdia. Prin câteva cuvinte preotul local S. Ciulin, a ridicat sufletele credincioșilor spre idealul, cărui a și jertfit vieța marele dispărut.

Din București ni se scrie, că mai mulți admiratori ai lui Aurel Vlaicu au hotărât baterea unei medilii, care să comemoreze moartea aviatorului în bit de întreaga suflare românească.

Iminente demisia a șefului statului major austro-ungar. În cercurile militare vieneze, demisia șefului statului major baronul Konrad de Hötendorf se consideră ca fapt îndeplinit, dar se crede că nu va avea loc de cât după un timp oarecare. Demisia a fost provocată de schimbările făcute în planul manevrelor din Bohemia, cari au fost introduse fără consimțământul lui, ceea ce l'a indispus, precum și de faptul că asupra unor chestiuni nu este de acord cu unii ofițeri superiori din statul major.

Ca succesor se vorbește de generalul Tretyansky, comandantul garnizoanei din Budapesta. Alții însă sunt de părere, că succesorul va fi generalul Csicseric sau generalul Emil Kolerus de Geldern, comandantul brigadei a 6-a de infanterie.

Necesitățile armatei austro-ungare. Asupra întrevederii dintre ministrul comun de război, generalul Krobatin, și ministrul președinte ungar contele Tisza, care a avut loc la Geszt, se comunică din Viena că Krobatin a expus contelei Tisza necesitățile armatei, sporurile necesare și nevoia noilor tunuri. Tisza nu s'a pronunțat definitiv, voind să se consulte întâi cu miniștrii unguri.

Krobatin va urma tratativele și cu guvernul austriac, iar consfătuirile definitive vor începe abia la începutul săptămânii viitoare.

Conferința de pace dela Constantinopol. Sedința de luni a conferinței de pace a durat aproape 4 ore. Un comunicat oficial despre decursul acestei ședințe spune următoarele:

Conferința a tranșat următoarele articole: evacuarea teritoriilor, demobilizarea, amnestia, chestia naționalităților, a drepturilor omului, a comunităților, dreptul de proprietate, relațiunile diplomatice, poștele și telegraful, căile ferate, drepturile câștigate.

Desmințirea interviewului ministrului Mavrocordat.

Din minciunile ziarului »Az Est».

Foia de bulevard »Az Est» a publicat — precum știm — nu de mult un interview cu ministrul României la Viena, d-l Mavrocordat, punând în gura reprezentantului României niște declarațiuni foarte jignitoare pentru Românii din Ungaria, cari au produs la noi și peste carpați mare neliniște.

In interviewul apărut în »Az Est» d-l Marghiloman a spus între altele, că pe d-sa nu-l interesează soarta Românilor de peste munți »aceasta fiind o chestie internă a Ungariei».

Primim acum îmbucurătoare știri, că acel interview, cu care ne-am ocupat la timpul său, este de-antregul o născocire a ziarului »Az Est», cunoscut de altfel că publică știri senzaționale, cari în multe cazuri nu sunt decât simple scornituri. Astfel »Az Est» a publicat mai anul un interview atribuit ministrului Marghiloman, pe care a fost nevoit mai în urmă să-l desminț.

Iată desmințirea, care ni se comunică din București:

Agenția română este autorizată să desmință interviewul atribuit de ziarul »Az Est» din Budapesta d-lui Mavrocordat, ministrul României la Viena.

D-l Mavrocordat neacordând nici un interview, aprecierile ce îi s-au atribuit de acel ziar, atât cu privire la Românii din Ungaria, cât și în ceea-ce privește celelalte chestiuni, sunt din domeniul fantaziei.

Luând act cu satisfacție de acest comunicat dorim ca desmințirea de mai sus să se trimită spre publicare și ziarului »Az Est».

Maghiarii nu sunt de vină.

Zilele trecute »P. Hirle» s'a ocupat în un articol cu bilanțul politicii austriace după încheierea războiului în Balcani. Ziarul vede într'ansul un dezastru.

Incriminează pentru aceasta diplomația cabinetului din Viena și egolismul cancelariei din Berlin, care nu se gândește de loc cu milă și la bieții unguri.

Iată cum expune numitul ziar punctul de vedere maghiar în problema orientală care îi stă pe suflet:

»Umilirea și cufundarea Bulgariei sunt opera noastră nefastă și ireparabilă. O Bulgarie puternică, sustrasă de sub tutela rusească, ar fi putut să fie pentru noi, împreună cu ce a mai rămas din Turcia alianță îndestulătoare ca să ținem în loc poftele românești și sârbești. Diplomația noastră, foarte stângace, a neglijat să scape Bulgaria, ceea ce i-ar fi fost lesne.

România, precum se știe, este perfidia și ingratitudea personificată. Vai, cui s'a încredere în ea! Cu ajutorul nostru, România a ajuns regat suveran, prin noi a putut să pue mâna pe bucata grasă a Silistrei fără să tragă un foc. Dar, prin presa și prin oamenii ei politici, ne amenință cu ruperea alianței dacă afacerile românilor supuși unguri nu sunt aranjate după pofța și dorința ei. Și, ca să ne probeze, sub protecțiunea Germaniei, a urzit împreună cu Serbia, Muntenegru și Grecia, până de paianjen în care a fost prinsă Bulgaria.

Pe acest ton ziarul maghiar continuă să ia la refec pe alți inamici mai puțin brutali, pe greci cari visează să pue crucea în locul semilunei pe turla sfinte Sofii, și pe muntenegreni, vechi dușmani. Apoi conchide:

»Dacă diplomația vieneză, oarbă și purtând în mâni stângace o spadă dublă, va urma să meargă pe brazda trasă de Germania, noi ungurii pulem de acuma să ne comandăm haine de dolu ca să primim Europa asistând la cea mai mare înfrumățare din timpurile moderne.»

E curioasă concepția ziarului jidovesc arhișovinist. Dacă Austro-Ungariei îi merg rău treburile în externe, pentru aceasta sunt de vină toți: diplomația din Viena, cancelaria din Berlin, România care e »perfidia și ingratitudea personificată», toți — numai aceia nu, cari poartă de fapt vina eșecurilor monarhiei — oligarhii maghiari.

Ei tratează mașter și despotice cu naționalitățile; ei se poartă cu bruscetă față de popoarele din Balcani și le batjocoresc și calomniază în toate felurile și la toate ocaziunile. Oligarhii, încât au influența în diplomația austro-ungară, lucrează cu dușmănie vădită contra statelor din Balcani, în special contra României și Sârbiei. Ei, oligarhii maghiari, prin purtarea lor semeață și incalificabilă au produs în Orient răceala față de Austro-Ungaria. Și dacă diplomația monarhiei are eșecuri în chestiile orientale, aceasta este de atribuit în locul prim oligarhiei maghiare, cu un cuvânt Maghiarilor, căci oligarhii reprezintă poporul maghiar.

A nu recunoaște adevărul, a se face nisnai, aceasta constituie perfidia personificată — domniilor dela »Pesti Hirle».

Convenția secretă austro-bulgară.

Zilele aceste ziarele din streinătate au făcut mare șvon cu știrea din sursă bucureșteană despre o convenție secretă între Austro-Ungaria și Bulgaria, îndreptată în contra României. Știrea aceasta am publicat-o și noi cu rezerva cuvenită, așteptând vre-un comunicat din loc competent.

Ziarul »Fester Lloyd» aduce în n-rul de ieri următoarea desmințire din »Izvor vienez» autorizat:

»Din București se răspândește de câte-va zile o știre senzațională, care în sine e atât de absurdă, încât nu ne-am ocupa de ea, dacă n-ar fi găsit acces și la mai multe ziare străine. După această știre, România s-ar fi convins de existența unei convențiuni secrete în-

tre Austro-Ungaria și Bulgaria, îndreptată împotriva României.

Lăsând la o parte faptul că Daneff, un personaj de sigur competent, a declarat într-un interview că niciodată n-a existat între Austro-Ungaria și Bulgaria o convenție politică, răspânditorul acestei știri se pare că n-a observat, că decursul real al evenimentelor din urmă dezmente acest zvon dela sine.

D-rul Daneff de altfel a desmințit și existența unei convenții militare între Bulgaria și Rusia.

Ziarul »Adevărul» înregistrând această »desmințire» o însoțește cu următorul comentariu:

Precum se vede, cei dela Budapesta se grăbesc să desmință zvonul și în așa mod încât nu inspiră nici o încredere. Invocarea mărturiei lui Daneff pentru noi este mai mult o crudă ironie. D-l Daneff a indus în eroare propria lui țară și prin politica lui a creat Bulgariei o situație nenorocită, așa că azi nici un stat fie balcanic, fie vre-o mare putere, nu mai poate conta pe Bulgari. Numai la Viena se mai menține politica protectoare pentru Bulgaria.

Prin urmare desmințirea foaiei maghiare nu va face la noi nici o impresie. Cel puțin dacă contele Berchtold ar fi dat un comunicat prin oficiul »Fremdenblatt» tot er mai fi făcut o impresie, dar desmințirile interesate dela Budapesta nu pot fi luate în seamă.

Politicianii maghiari sunt acei cari au impus contelei Berchtold politica de protecțiune a Bulgarilor în potriua României.

E de relevat însă, că desmințirea din »Pester Lloyd» nu pomeneste nimic de harta care s-a găsit la ofițerii bulgari, hartă în care Dobrogea întreagă e încorporată Bulgariei, iar Moldova încorporată Austriei.

Asupra acestui fapt nu încapem nici o desmințire, căci harta există și am văzut-o.

Conferința financiară din Paris. Din Paris se anunță, că conferința financiară internațională, care trebuia să-și reînceapă lucrările din Octombrie, nu se va mai reuni la aceea dată, ci la un timp nehotărât încă. Puterile doresc să tranșeze unele chestiuni pe cale diplomatică, ca să evite ciocniri de interese prea violente la conferință.

Rășcoala Albanezilor.

Puterile mari contra Sârbiei.

La granița Sârbiei spre Albania se dau de câteva zile lupte sângeroase între Albanezii răsculați și trupele sârbești. Situațiunea a devenit atât de amenințătoare, încât guvernul Sârbiei e în ajun să trimită în Albania detașamente mai mari de trupe, cari să ocupe ținuturile, din cari Sârbii, în urma hotărârii conferinței dela Londra, au trebuit să se retragă. Faptul acesta amenință să încurce din nou situația Albaniei, a cărei granițe nici acum nu sunt încă stabilite de Puterile mari.

Iată știrile mai nouă:

Belgrad, 23 Sept. De trei zile se dau lupte înverșunate la granița albaneză dintre Dibra și Djakovitsa între bandele albaneze conduse de Iza Boletinat și trupele sârbești. O mie de albanezi conduși de Iza Boletinat personal au încercat să pătrundă pe teritoriul sârbesc, dar au fost respinși. Pierderile lor sunt de 200 morți și răniți, pe când de partea sârbilor a căzut 1 căpitan, iar câțiva soldați au fost răniți. Opt regimente înzestrate cu cavalerie și artilerie de munte au fost pornite spre graniță pentru întărirea garnizoanelor de acolo.

Belgrad, 23 Sept. Circulă cu insistență zvonul că turburările ar fi fost puse la cale de investigatori bulgari și austro-ungari. Ziarul »Pravda» afirmă chiar, că nume roși ofițeri bulgari și austriaci se află în Albania unde conduc luptele ce se dau la granița sârbească. Essad pașa a declarat că se va proclama guvernator al Albaniei până la numirea și alegerea domnitorului.

Viena, 23 Sept. Ziarul »Albanische Korespondenz» ală din Albania de

nord, ținutul tribului Krasnik, că orile comise de armata sârbă contra Albanezilor au produs o răsccoală în Albanezilor. Sârbii au instituit, în teritoriile cucerite, o adevărată autocrație, silind pe albanezi a se declara Sârbi. Toți Albanezii, cari sunt bătâți ca sunt buni patrioți, sunt arestați. Temnițele sunt pline de nevinovați. La Djakova răscoala este în creștere și zilnic sunt ciocniri între bandele albaneze și trupele sârbești.

Londra, 23 Sept. Puterile au hotărât să facă demersuri energice pentru restabilirea completei ordinii în Albania. Puterile nu vor tolera cu nici un chip, ca Serbia să recupe din nou vre-un teritoriu albanez.

Un exod și un bilanț.

Motto: Tany Erdely, bany, ne ezimorál, többöz Magyarországal, más sokszor egyet meg a magyarországi kassa a sájadat, még sem tudál megstaniul — Cserei pag. 363.

Guvernul a desființat herghelia de cai lippizani dela Sâmbăta de jos de pe Țara Oltului, înființată cu atât aplomb prin anii 1880 pentru îmbunătățirea culturii cailor în Transilvania și — bine a făcut. Va veni oare ziua și de rădăleală? Căci pășatul ungurean prea tare ne a fript gura, cum zice profetic în un loc al scrierilor sale Cserei, istoricul săcui.

Poporul nostru oltenean scurge împărăteasa Maria Terezia că Pașadul sașilor pe 99 ani, iar după peșdula 1867 se plângea de împărăteasa l-a dat jertfă ungurilor. Universitatea săsească a stăpânit Țara Oltului și a exploatat-o în favorul ei timp de 99 ani, de la care a luat-o înapoi la 1875 în locul fiseului de odinioară, guvernul constituțional maghiar, ca domeniile statului să le caute și exploateze în regie în favorul țării întregi. Totuși exploatarea săsească, — exclusivă în favorul națiunii săsești și prin arderarea câtră sași dar și câtră români a divenselor bunuri și petece de pământ pe câte 6 ani — era mai omenoasă decât cea în regie, în favorul și numele statului — al obștei locuitorilor. Nu va fi rău să aruncăm deci și noi o rețetă sumară asupra unei gospodării și asupra celeilalte.

Țara Oltului are 2444 km², din cari numai cam 1/3 parte este șes, pământ apt de cultură, dar și acela este un șes înalt, de 1—15 km. lățime între 560 — 920 m. altitudine absolută, traversat de o mulțime de văi și părâre cristaline de munte. Clima mai mult aspră și rece de munte, ce radiază răceli de pe munții cei înalți și pieșuvi, pe cari zăpada stă groasă până prin Maiu, la dosuri și prin Iulie, cam face că vicia să ne reușească — la poalele muntelui grăul de toamnă este nesigur, porumbul rămâne necopt de multe ori.

In schimb Țara Oltului are pășuni și fânețe succulente și delicioase de câmp și de munte și este avizată deci de natură câtră o întinsă economie de vite. Podoba-i principală erau pădurile de stejar cu 85%, stejar pedunculat — mai puțin brad și molid și mult faget.

Proprietatea este exclusiv proprietate mică parcelară, și statul — »dilecul» cum se zicea înainte — posedă la unele sate laburi și loturi mai mici și mai mari în devalmășie printre ale locuitorilor, de cele mai multe ori la extremitatea hotarelor. Afară de 2 sate micate și un orașel Țara Oltului este locuită exclusiv de români compacti în sate frumusele și-i dau aspectul unei magnifice grădini încunjurată la sud de munții cei înalți și la nord de râpele Oltului.

Cât de rămași înapoi în cultură și civilizațiune eram la finea perioadei de arondare câtră Universitatea săsească se poate vedea din următoarele. Plecând dela Avrig, satul nemuritorului dascăl George Lazăr, cu frumosi parci și castel al bar. Bruckenthal, la sus pe Olt dedea la Porumbac și Cărtișoară de grădini frumose cu pomi roditori și fabrici de sticlărie, la Sâmbăta de jos era frumosul castel al familiei bar. Bruckenthal usufructuară a domeniului aproape una sută de ani, care-și avea aci o bivoliarie celebră cu bivoli albi, deveniți celebri și la Viena, cari la desființarea lor împreună cu copacii de lămâi și portocali lei găsiră ultimul lor refugiu și adăpost la Fupdenii lui Gherase lângă București.

Fabrici de spirt erau mai multe și toate în deplină activitate de unde locuitorii își aduceau toamna și iarna lături pentru îngrășatul vitelor: 1 la Voila, 3—4 în Făgăraș, 1 în Veneția de jos, 1 în Vad, 1 în Zernești, fabrici de bere și moară de păsat în Șercaia fabrică de hârtie în Făgăraș, forestă mare de apă la Breaza. Întinsă cultură de tăbăc și ceapă era la locuitorii din Făgăraș, unde toate curțile erau acoperite cu schele cu șiruri de tutun și

un stut de calitate superioară, ce lua concurența cu cel turcesc, ce venea atunci peste Muntenia ca contrabandă. Cu ceapă făgărășeni și gălățeni făceau toamna un întins negoi la Brașov, Colaba, Sibiu în fiecare Vineri și zi de târg erau 10—15—20 de cară cu ceapă pe plată. În Făgăraș mai erau la 100 firme de tăbăcări români, cari lucrau pe de capră și de oi pentru export — vro câteva familii de cismari unguri și Sași — și argășitori sași.

Sașii din Șercaia cu inul lor — treceau toamna toate târgurile Transilvaniei, pe la Roghin, Mocu, Teaca, Turda etc. — iar ciangălii din Hălmeag, cu ceneșă adunată de pe la Olteni și de pe Ardeal duceau toamna peste o sută de cară mări de ceneșă melată la Brașov. În grădina poștelor dela Porumbac, Arpaș, Șercaia, etc. erau sute de pomi roditori din soiurile cele mai alese și în grădinile și pe livezile poștelor se sămăneau trifoiu, iarba lui Timotei și raigras franțuzești de aproape una sută de ani.

În ce privește cultura vitelor — la toate satele erau cirezi mari de tot soiul de vite — și preșii și țărani înfrunți creșteau cai sărepi cu zecimile. La popa Ion din Comana de jos scriitorul acestor rânduri a văzut vro 30 cai sărepi în curte; popa Inu din Perșani avea cai sărepi de sânge ca la un baron; popa cel ungureș Kozszi din Hălmeag mergea la Brașov totdeauna cu 5 cai la trăsură, 3 în ham și 2 urmăș după trasură, la țărani din Șinca, Obaba, Măndra creșteau cai sărepi slobozi, sub gospodane deschise și aveau ieșele lor în mijlocul curții pentru a face cai petroși din ei.

În toate satele se creșteau junci pentru boi de muncă, egali cu cei de Cămpie. La Șercaia erau 5 cânduri de boi și între 5—600 de cai, cari umblau la pășune ziua și noaptea, și la moara făcului era moara de păsărit ferestrău mare. La Cuculata pe lângă cele 5 curți ale familiei Boer, mai erau curtea făcului și a conteinii Mikeș, și totuși locuitorii din alte sate își puteau ținea oile învoite la Cuculata între ale locuitorilor. Noi ca copiii cântam: Oile nănașului în curtea Făgărășului.

Pădurile erau relativ bine îngrijite și aveau ferșterii, forst-warfii și hărbuștenii lor — acești din urmă erau toți români. Pe rău se scoborau buștenii de brad din munte. La ferestrele și mar de la Greaza și la moara de hârtie și biane de foc în magazia dela Răușor în marginea Făgărășului chiar Pășunatul în pădurile cele mari de stejari era pretutindenea în favoarea și la dispoziția comunei, și pădurile se oprau numai când se făcea ghinda, pentru îngrășat porcii la ghindă, altfel nu. Altele erau pădurile oprite tăiate de curând.

La toate moștele arăndașii universității săsești își aveau cirezi întregi de vite de prășii și vite trăgătoare proprii, și ecarote, dacă nu lucroase, ci mai modeste, însă potrivite scopului. În toate satele din drumul mare unde se făcea traficul principal între Occident și Orient, Universitatea săsească construisese hanuri mari, solide, cu niște suri mari și grajduri pentru adăpost a 10—20 de care, de ploșie și viscole, cari să pășină 200 ani și mai mult. La District aveam un mare Căpitan și un Vice-căpitan român și în administrație aproape tot românii, la tribunal mare parte români. — Școalele centrale dela Veneția de jos, cele grădășrești dela Obaba, Tâmbari, Recea, Viștea erau focare de cultură.

Lată cât eram de incultii și de inapolați în cultură. Nu eram nici mari proprietari, dar nici sărăcie între noi. — Foarte puțin erau duși d'acasă în România, mai cu seamă copii orfani trecuți de mocani la oi în țară. Absentismul de azi nu era cunoscut. Fiăcăli și fetele noastre se duceau numeroși în Cisnădie, unde găseau aplicare la țesutul vîrurilor, în Dumineci și la Crăciun se împotau.

(Va urmează).

ȘTIRI.

— 11 Septembrie 1913.

Glasul vremii.

În vreme ce zidurile chinezești ale «Cercului Imperiului» din Ostul Aziei se sfărâmă și se prăbușesc tot mai mult de puterea curentului civilizației europene — în mijlocul Europei se închide cu mări chinezești un alt imperiu: imperiul-șarpat austro-ungar. În jurul monarhiei noastre s-au petrecut evenimente atât de grăitoare, evenimente cari au pus și pun pe gânduri pe toți politicienii statelor europene, cari au întors rostul și graiul tunurilor din Balcani; numai monarhia noastră a rămas rece și nepăsătoare în fața celor

petrecute. Ea n-a învățat nimic din toate acestea, căci glasul prevestitor al vremilor viitoare n-a putut pătrunde peste zidurile cu cari politicianismul orbit al conducătorilor ei a împrejmuit această Chină europeană. Nu! Căci în timp ce conducătorii altor state căutau să înțeleagă și să pătrundă rostul celor ce se petrec în Balcani, preste zidurile monarhiei noastre un ministru de externe, în miopia sa — caracteristică de altfel tuturor conducătorilor noștri — zărea numai «statusquo»-uri și «revizuire de tratate», chestii cari se prăfuiseră deja în dosarele diplomației europene.

Și e natural că această nenorocită politică externă a fost și este secundată de o politică internă la fel. Mai ales în jumătatea monarhiei împrejmuită de lanțul Carpaților, aceleași ziduri chinezești caută să înăbușe și strigătul milioanele de cetățeni cari vor să trăiască și să respire aerul sănătos al libertății, pe care o merită și la care au dreptul toți cei ce cu sudoarea și viața lor susțin și apără o țară. Dar cei apăsați sunt mulți și strigătele lor desperate, cu toate stăvilele guvernelor, povestesc străinătății că milioane de cetățeni nu mai pot suporta greutatea guvernării volnice a celor ce nu vor să le înțeleagă durerea. Toate acestea le știe străinătatea, o lume întreagă simte durerea acestor milioane de «goniți» pentru dreptate, numai urechile celor chemați să aline aceste chinuri, sunt surde. Sunt surde, căci în răsfățul lor, cei ce abuzează de bătrânețea unui monarh încrunțit, nu vor să și mai dea seama de greutatea răspunderii lor. Guvernărilor din regat le-a reușit să-și lărgească înfrățita frânele, încât carul politicii ungurești a ajuns de-a dreptul o victimă a jocului lor nebun.

În zadar vor deschide din nou ușile temnițelor pentru cei ce au curajul să-i dea glas durerii, în zadar vor mai cerca să seducă străinătatea cu pseudo-libertatea ungurească și cu alte apucături, cu cari vor să mascheze grozăviile ce se petrec între zidurile «Cercului Imperiului» european! Potemchiadele lor nu vor mai pri-de!

Glasul desnădăjduit, ce se desprinde din tătănele milioane de piepturi strivite de aroganța șovinismului ungureș e glasul vremii, glasul prevestitor al zilelor de apoi.

Și dacă guvernăntii țării ungurești, nici acum, — după ce au fost martori ai tragediei unui neam înrudit prin sânge și năravuri cu cel ungureș, — nu au putut înțelege rostul acestui glas — atunci urechile lor vor rămănea surde și ochii lor nu-i va mai putea deschide decât dureroasa realitate, când cei treziți din aiurările șovinismului vor exclama sguduiți de fiorii răspunderii:

— E prea târziu!

Linia telefonică București-Viena s-a deschis alaltaieri. Prima convorbire prin această nouă linie a făcut-o directorul general al poștelor din România dl Cosăcescu cu directorul general al poștelor austriece. Percepția acustică a firului este destul de pronunțată, dar totuși nu este așa cum se aștepta, din cauza imixtiunii curenților cu firele telegrafice, cari sunt fixate pe același stâlp. Deocămdată firul dintre București-Viena se va pune în funcțiune așa cum e, iar pentru mai târziu se studiază, ca firele telegrafice să fie așezate în cablu subteran, înăturând astfel imixtiunile curenților electrici.

Ministrul de culte Iankovich sosește luni seara în 29 Sept. la Sibiu pentru a inspecta școlile din acest oraș.

Monumente în memoria soldaților români, morți de holeră. Înainte de a părăsi localitatea Teliș (din Bulgaria) — scrie «Universul» — d-l Dr. P. Inotescu, șeful ambulanței diviziei IV, a propus trupei ca să contribuie pentru a se ridica monumente la mormintele soldaților, cari au căzut de holeră. Toți ofițerii, subofițerii și soldații s-au grăbit a răspunde. S'a adunat întreaga sumă pentru ridicarea a două monumente și a lămnăriei necesare în acest scop. Lucrarea s'a efectuat repede și ieftin, grație soldaților sanitari de profesie pictori și tâmplari, cari muncind ziua și noaptea, au putut termina lucrarea în 48 ore.

Românii, cari vor mai avea ocazia de a străbate în Bulgaria pe linia ferată Samovit-Plevna-Sofia, vor putea vedea chiar din tren pe partea dreaptă a liniei, în dreptul macazului de esire, spre direcția Sofia, pe o culme mai înaltă două monumente și o cruce de stejar, desemnând cele trei locuri în cari s'au îngropat 13 soldați morți de holeră.

Monumentele poartă următoarea inscripție:

Julie — August
1913
Ambulanța
Divizia VI
Soldaților Români
victime
ale holerei

În dorința ca monumentele ridicate de ambulanța diviziei a IV-a, să nu aibă soarta monumentelor rusești, s'a încuviințat, ca lângă mormintele soldaților noștri, să se îngroape și bulgarii morți de holeră. În modul a-cesta bulgarii, vor respecta și mormintele soldaților români.

Directorul fundațiunii «Al. St. Șulțiu». Directorul fundațiunii fericitului arhiepiscop și mitropolit român gr. cat. de Alba-Iulia și Făgăraș Alexandru St. Șulțiu, este convocat din partea capitulului metrop. pe Marti în 30 l. c pe lângă următorul program: Marti la 7 oare dimineața regiem solemn pentru fericitul fondator, în biserica parohială din Blaj. Sedința directoriului se va deschide la 9 oare a. m. în sala arhierilor prin Ex. Sa. d-l metropolit Dr. Victor Mihály de Apșa. După constatarea membrilor prezenți, d-l canonic Iosif Hossu în calitate de administrator al fundațiunii, raportează despre fazele și starea fundațiunii, despre cassa fundațiunii din Blaj și bunurile din Spring, Cenado, Vidrasău și Someș-Odrice, cât și despre «rămasul Florian Micășiu», apoi va prezenta bugetul pe anul 1914. Avocatul arhiericezan d. Dr. Iuliu Maniu își face referada sa despre cauzele juridice și procesele relative la fundațiunea Șulțiană. Comisiunea de 3, constatătoare din d-nii: Simeon P. Mateiu canonic, George Pop consilier minist. i. r. și Iuliu Bărdosy inspect. r. școl. i. r. va face raport despre revizuirea socotelilor de pe anul expirat 1912 și despre scontarea cassei fundațiionale. Eventuale propuneri.

Directorul fundațiunii este compus — afară de Ex. Sa Mitropolitul, ca președinte, de membrii Veneratului capitul — și din următorii membrii mireni: Ioan Mezei jude de curie v. președinte, Iuliu Bărdosy inspect. r. școl. i. r., Vasiliu Hossu jude de curie i. r., Teodor Mihali deputat dietal, Ioan Mihăilțian general auditor i. r., Dr. Ștefan Cicio Pop deputat dietal, George Pop de Băsești mare proprietar, George Pop consilier minist. i. r., Vasiliu Pop Hărgan avocat, Dr. Ioan Pop medic militar de stat i. r., Petru Pop jude de tribunal i. r., Vasiliu Ranta Bătescu jude de tribunal i. r., Alexandru Onaci jude de curie și Vasiliu Toșa director finanțar.

Militara. Locotenentul Alexandru Lupeanu din regimentul de inf. Nr. 39 a fost lădat prin decret al ministrului de războiu pentru deosebite merite militare. — D-nii Dr. Nicolae Căliman și Dr. Coriolan Tătar au fost numiți medici militari asistenți.

Un nou inventator român. Dl. Ion Stoeneșcu mecanic în București a inventat un nou aeroplan, pe care l-a construit în miniatură. Îi lipsește însă suma necesară pentru a-și construi un aparat mai mare, cu care să-și probeze apoi practicitatea invenției sale. În scopul acesta a apelat — prin ziare — la sprijinul celor cu dare de mână.

Accidentul aviatorului Fahrman. Cuoscul aviator și constructor de aeroplan Henri Fahrman a voit să întreprindă alaltaieri un sbor pe câmpul de aviație de la Etamps (Franța) având ca pasager pe soția sa. Abia s'a ridicat însă aeroplanul la câțiva metri și din cauza necunoscute s-a răsturnat, prăbușindu-se la pământ. Atât Fahrman cât și soția sa au fost grav răniți.

Un senzațional proces s-a desbătut zilele acestea în Spania. Căpitanul Sanchez fusese acuzat că și-a siluit pe fiica sa Maria Louise, cu care a avut doi copii. Desbaterile procesului au ținut câteva zile. Tribunalul militar a condamnat pe Sanchez la moarte iar pe fiica sa la 12 ani închisoare corecțională; această sentință a fost întărită și de consiliul superior militar.

Prânzul prin telefon. La Londra se vorbește mult de originalitatea unui baronet. Acesta e înarmat de o acrită de operetă, cu care-și petrece mai tot timpul. Luna trecută însă acrităa trebuia să se ducă la Paris pentru un ciclu de reprezentații iar baronetul nu se putea mișca din Londra reținut de afaceri importante. Amanții încercară atunci să se console petrecând ore întregi în conversațiuni telefonice. Dar nu se puteau mulțumi numai cu atâtea.

Intr-o zi îi veni baronetului ideea

să invite pe frumoasa lui amică să prânzească cu el prin telefon. Ciudata propunere firește că fu primită cu entuziasm.

Pregătirile fură foarte simple. Un aparat telefonic era pus pe masa baronetului, alături cu tacămul mesii; un aparat de asemenea fu așezat la Paris, în salonașul actriței. La ora hotărâtă, comeseii se așezară fiecare la masa lui, învingându-și fruntea cu cercul purtător de microfoane aplicate pe urechi.

Ordonaseră, se înțelege, să li se servească aceleași feluri de mâncări și, începând de la supă mănărară de odată felurile comandate vorbind și răsând, așa cum ar fi făcut dacă ar fi stat unul lângă altul, la aceeași masă.

Prânzul țină o oră și jumătate, iar socoteala telefonului — după cum spune ziarul «Sunday Times» se urcă numai la suma de 200 de lei.

O descoperire senzațională a făcut zilele acestea poliția din Gyula (com. Bichș). Medicii spitalului local au rămas surprinși de faptul, că în acel spital se prezentau, pentru a fi curate, o multime de femei, cari își contractaseră boli din operațiunile nepermise a unor moașe, cari le provocaseră moartea pruncilor înainte de a fi născuți. Pornindu-se cercetări — doi dedectivi au reușit să prindă pe cele două moașe vinovate, cari imediat au fost arestate. Deși vinovatele nu-și recunosc în întregime vinovăția, se poate deduce din numărul cazurilor curate în spital, că aceste moașe criminale — în schimbul unei sume de câte 5—10 cor. — practicaseră în peste o mie și jumătate de cazuri acest procedeu nepermis.

Știri mărunte. Un puternic incendiu s-a declarat la fabrica «Astra» din Constanța, care a năclit vreo 20.000 bidoane de petrol. Pagubele nu s-au putut stabili în mod precis, se crede însă că se urcă la 60—70.000 lei.

Se anunță din Sofia, că membrii comisiunii Carnegie au plecat la Paris.

Din Paris se anunță: A stărnit mare senzație aici faptul, că statuia lui Emile Zola, care era depusă în mod provizoriu în Grand Palais, a dispărut. Dispariția e cu atât mai inexplicabilă, cu cât statua avea o înălțime de 2½ metri și o greutate de peste 500 kilograme.

Aviatorul Fischer, un pilot al hotel aerian rusești, a căzut alaltaieri cu aeroplanul, dela o înălțime de 200 m. murind pe loc.

În comuna Berkenyéd (Ungaria) au fost distruse de incendiu 77 de case împreună cu toate acaretele. Numai cu mare greu pompierii sosiți din comunele învecinate au putut opri furia focului ca să nu prefacă întreaga comună în cenușă.

Eri înainte de prânz a avut loc în Varosliget (Budapesta) o ciocnire între un tramvai și o omnibus. Două persoane au fost ucise pe loc și alte multe grav rănite.

Din Brașov și Țara-Bârsei.

Repetițiile reuniunii de cântări. Se aduce la cunoștința membrilor activi ai reuniunii române de gimnastică și cântări, că prima repetiție de cântări în noul an de activitate va avea loc **Marti în 30 Sept. st. n.** la orele 6 în edificiul gimnaziului iar prima oară de gimnastică. **Sâmbătă în 4 Oct. n.**

Mulțumită. Dl. Ion Fallis, farmacist în Brăila a dăruit fondului Reun. fem. rom. periu ajutorarea văduvelor 10 cor. Exprim viuă mulțumită pentru acest dar.

Brașov 11 Sept. v. 1913 — Balasa Blebea președintă

Dela «Reuniunea economică» din Schei-Brașovului. Ni se comunică, că membrii «Reuniunii economice» se întrunesc în fiecare săptămână la Lănia și Vinerea după prânz în localul «Casinei din Schei», (Valea morilor a)

Cărți și reviste.

A apărut Nr 2 (de pe an V) din «Revista politică și literară» cu următorul sumar: Ion Slavici: Simțământul comun. George Coșbuc: Odysea (Fragment din Cântal XXIII) I. Corbu: «Enigma enigmelor». Corneliu Moldovan: Prin oglinzi (nuevă). N. Mihăescu-Nigrim: Pe Tamiza (poezie) A. Ciura: Cetind o carte (nuevă). Benedetto de Luca: Visita Principelui Carol

În Italia (Impresii și amintiri). Ion Al. George: Carmen (poezie). D. Nanu: Munca și repaosul. Ion Al. George: Sunt lacrimae solis (poezie), Virginia Grivase: Sonete (poezie) Aurel Ciato: Cronica politică: (România și evenimentele din Balcani.) Informațiuni; Bibliografie.

ULTIME ȘTIRI.

Chestia tricolorului.

În ședința de azi după amiază a consiliului comunal a ajuns la ordinea zilei chestia confiscării tricolorului elevilor excursioniști din România de către poliția locală. Comisiunea permanentă a propus să se ia la cunoștință procedura organelor poliției.

Contra acestei propuneri vorbește d-l Dr. Nicolae Mănoiu, care la timpul său a adresat primarului o interpelație. În momentul când încheiem foaia — orele 4½ p. m. — d-l Dr. Mănoiu continuă discursul său. Dintre membrii români s'au mai anunțat la cuvânt d-nii Dr. V. Saftu, I. Lengheru și Dr. V. Nițescu.

Budapesta 24 Sept. Guvernul ungar a hotărât să construiască o nouă linie ferată de la Semlin spre Fiume-Triest și Orșova-Jablanitz-Semlin, unde se va construi un pod. În felul acesta România, și prin ea întreg Orientul, va avea un debușeu direct la marea adriatică. Tratatul pentru construirea acestor linii au și început, și cercurile competente așteaptă cu nerăbdare rezultatul lor. Prin această legătură directă cu marea Adriatică, România câștigă foarte mult atât prin traficul propriu și prin comerțul ei direct, cât și prin traficul mărfurilor din Orient, cari vor fi expediate prin România. Linia de care România se folosea pentru accesul la marea Adriatică ducea prin Budapesta și era aproape de două ori mai lungă de cât linia proiectată deci în viitor se va economisi și timp și cheltueli.

Constantinopol 24 Septembrie. A început desconcentrarea soldaților din Adrianopole și Kirkilisse. Sânt trimiși la vatră soldații cari au răspunderi familiare; după aceea, va veni rândul teritorialilor.

Paris 24 Septembrie. Ministrul de interne a interzis turneul cunoscutului aviator Pégoud, care voia să se producă în întreaga Franță cu zborurile sale îndrăznețe, plănind și un alt turneu în străinătate.

Belgrad, 24 Sept. Eri toată ziua consiliul de miniștri sub președinția regelui a deliberat asupra măsurilor de a restabili liniile și ordine la granița albaneză și a respinge pe albanezii cari au năvălit pe teritoriul sârb. Se asigură că consiliul ar fi decis să convoace o parte din rezerviști și să-i trimeată îndată la granița albaneză. Guvernul a transmis marilor puteri expunerea amănunțită asupra năvălirilor albanezilor pe teritoriul sârbesc precum și asupra măsurilor pentru restabilirea liniștei și ordinii pe graniță. Știrea despre năvălirea albanezilor la Dibra provoacă o mare întăritare.

Proprietar:

Tip. A. Mureșanu: Branice & Comp

Redactor responsabil:

Ioan Brodea.

Cursul la bursa din Viena.

Din 22 Septembrie 1913.

Renta ung. de aur 4% 101.30
Renta de coroane ung. 4% 81.30
Impr. câil. fer. ung. în aur 3¼% . . 72.10
Impr. câil. fer. ung. în argint 4% . . 81.20
Bonuri rurale cruat-slavone 82.—
Impr. ung. cu premii 452.—

INCHIDEȚI GURA...

dacă ai dinți urâți cumpără-ți un tub de pastă de dinți din cărbuni de lei „REFORM” cu 70 bani. — Folosind-o 3 zile vei avea dinți albi ca zăpada.

Atunci vorbește

și spune-i ori și cui, că acest minunat preparat l-ai cumpărat în prăvălia lui E. A. Orendi și drogueria Lang și Theil în Târgu Grăului

„REFORM” OTO, inventator și exclusiv singurul fabricant, farmacia „Orangal” în Târgu, comitatul Brașov. — Laborator chimic. — Singurul preparat care nu are miros

!! NUMAI TIMP SCURT !!
Vânzare de sezon pentru a face loc în prăvălie

oferă
rara ocazie de

30% până **40%** scăzământ

din cauza sezonului înaintat, a
unei cantități de

Pantofi (Ghete-jumătăți) de Dame

Modele drăguțe și deosebite
cari costă u înaintea:

11-15 Coroane.

Prețul de acum **8** Cor. perechea.

„TURUL”, Fabrică de ghete A. G.

Cea mai mare fabrică de ghete din Monarhie.

Brașov, Strada Porții Nr. 8.

AVIZ!

Am onoare a aduce la cunoștința On. public că mi-a sosit pentru

— Sesonul de toamnă —
cele mai moderne stoffe și modeluri.

10-50

Cu toată stima:

Gergely Sándor,

croitor de dame.

BRAȘOV, Târgul Inului 28

Expert de croitorie încredințat de Minister.

Tellmann Béla

Salon de modă, BRAȘOV

Plaza Brașov-Județ, lângă Târgul Grâului, dosușul nr. 1, etajul

Pregătește în atelierul propriu **Haine de Domni** din stoffe moderne, cu lucrători de primul rang ne indigene.
Confectionare de mantale englezești pentru dame și costumuri.
16 Pentru studenți și orășeni prețuri moderate
Comande din provincie se execută, fără a lua măsură cu garanție.

Atelier dentist special I. de Viena.

CAROL BERNWIERER

Atelier dentistic, Specialist în Coroane și poduri de aur etc.

Orare pe zi de la 9-12 și 3-6 ore.

Duminică și sărbătorirea de la 9-12 ore a. m.

BRAȘOV, Strada Castelului 46. | Lângă Hotel Continental.

15-50

Strămutare de Magazin.

Am onoare a aduce la cunoștința On. public și stăpînilor mușterilor că magazinul meu cu

Ciornice, articoli de aur și de argint,

împreună cu atelierul se află exclusiv numai la **Târgul Grâului Nr. 9.** Asortiment bogat de ciornice, obiecte de aur și de argint.

Prețuri fixe ieftine.

H. OSTERSETZER

Ciornicar, Juvelier și Optic.

Brașov, Târgul Grâului Nr. 9.

2-4

Moderne Solide Canapele, mese de birou,

aranjamente odăi de dormit, lucrate perfect din lemn de stejar, și alt material modern vinde cu prețurile fabricii

DELTA

Întreprindere de industrie din lemn, atelier de tâmplărie la **Brașov, Strada Fântânii 52 a** Colțul stradei Erzsébet, stațiune de tramvai.

Tot acolo se primesc și comande.

21-52

Nr. 1089/913 not.

Publicațiune.

Ospătăria comunei Sărkány ce constă din 6 odăi, 1 localitate deschisă, 1 bucătărie, 2 pivniți, pod, 2 grajduri, 2 șoproane și alte localități se esarândează în 12 Oct. n. 1913, la orele 10 a. m., în cale de ofertă eventual continuând pe cale verbală, pe termen de 3 ani, începând din 1 Ianuarie 1914 până la finea lui Decembrie 1916.

Ofertele referitoare, provăzute cu vadiu 5% a sumei oferite, se pot trimite subscrisiei primării cel mai târziu până la termenul esarândării, la orele 9 a. m. Condițiunile de licitare în orele oficiale se pot vedea în cancelaria comunală.

Serena la 20 Sept. 1913.

1-1

Primăria comunală

Din cauza timpului

înaintat

cu prețuri foarte scăzute Bluze, șorturi, manusi, Clorapi Crettone, Voile de lăine, Stămîne, și diferite stoffe delănă la **FRITZ PREDIGER,** Brașov, Strada Porții 8.

41-100

N. I. FOLYOVITS SUCC.

Ho tri ch-Ujhely,

BRAȘOV, Târgul grâului Nr. 4.

Mare asortiment în stoffe moderne pentru dame și bărbați
— Stoffe de haine și albituri. —

Trusouri complete.

99-104

Serviciu prompt! Prețuri ieftine!

Librăria diecezană din Arad

anunță, că intrând în legături cu un sculptor renumit
l-a succes să câștige în execuție frumousă și succesa

BUSTURILE

următorilor bărbați mari ai neamului nostru:

Andrei Mureșan, Vasile Alexandri, Mihail Eminescu, Vasile de Stroiescu, Traian, Avram Iancu, Horea, Cloșca, Crișan, Mihail Viteazul și Aurel Vlaicu.

Busturile sunt de mărimea 40x24 cm.

Bucata din cement englez, costă 5 cor. — din gips 4 cor. — iar bronzat 6 cor. Seria completă (11 buc.) comandată pe odată, execuție cement englez costă 44 cor. — din gips 33 cor. — iar bronzat 55 cor.

Ceice comandă seria completă sunt rugați, ca pentru cruțarea speselor de transport cu ocazia comandei să indice pe lângă posta ultimă și gara mai apropiată.

(:) Comandele sunt a se adresa (:) :

Librăriei diecezane, Arad, Deák Ferenc 35.

OLD ENGLAND!

JOSEF LISCHKA

Magazin principal pentru Mode bărbătești și albituri.

Brașov, Strada Vămii nr. 9.

Imbrăcăminte elegante pentru domni după măsură.

Croiu Englez!

Stoffe de modă originale englezești.

Executare de prima clasă.

Albituri de mode englezești pentru bărbați gata sau după măsură.

Deschiderea magazinului la mijlocul lunei

Septembrie 1913.

5-100

AVIZ!

O demonstrațiune de tot interesantă cum nu s'a mai pomenit, se va oferi On. public zilnic în sala de la Hotel Central Nr. 1, de la 10 ore a. m. până la 6 ore seara cu următorul

Program:

1. Explicarea telegrafiei fără sarmă, a construcției și mersului ei.
2. Impedecarea ciocnirii de trenuri, (carambol prin electricitate).
3. Balon de aer militar cărmuit din depărtare. — — —

Prețul locurilor:

Lege 2 c; Locul I. 1 o.; Locul II. 50 b.; Locul ultim 30 b.
Bilete se capătă la librăria Herz și la Cassă.

1-8

Cu toată stima:

Vilhelm Kovacs.

Abonamente la „Gazeta Transilvaniei”,

se pot face ori și când pe timp mai îndelungat sau lunar
Administr. „Gazetei Transilvaniei”